

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Ю.В. Маслова

Історія Української культури
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
(для студентів всіх спеціальностей)

Одеса 2022

УДК 94 (477)
Ф 63.3

**Рекомендовано навчально-методичною радою
Міжнародного гуманітарного університету
протокол № 1 від 19.09.2022**

Автор:

Маслова Ю.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент Міжнародного гуманітарного університету.

Рецензенти:

Брояко Н.Б. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри мистецтвознавства Київського Національного університету культури та мистецтва;

Бровко М.М. – доктор філософських наук, професор, кафедри суспільних наук Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського.

Маслова Ю.В.- Одеса:, 2022

Навчально-методичні рекомендації з курсу «Історія та культура України» розроблені відповідно до навчального плану і складаються з навчальної програми курсу, методичних рекомендацій із проведення практичних занять, підготовки до іспиту, завдань для самостійної роботи, списку рекомендованої літератури. Навчальна дисципліна «Історія української культури» дає уявлення про основні етапи розвитку української культури, забезпечує розуміння системного зв'язку всіх складових культури – мистецтва, етнографії, матеріальної і духовної культури, спрямована на збагачення і розширення гуманітарної підготовки студентів, формування творчої активності майбутніх фахівців, сприяє формуванню ціннісних орієнтацій та світогляду здобувачів освіти.

Матеріали призначені для бакалаврів всіх факультетів Міжнародного гуманітарного університету

УДК 94 (477)
Ф 63.3

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Історія української культури» є багатоскладовим, бо включає: а) основні поняття та концепції стосовно виникнення і розвитку вітчизняної культури; б) еволюцію української культури – історію її фундаментальних цінностей як цілісних систем, її семантичне співвідношення до існування європейської та світової культури. Наукові та методологічні основи дисципліни ґрунтуються насамперед на діяльнісному підході, який дає змогу створити різнобарвні моделі культури як системи потенційних та актуальних цінностей. Важливим є принцип єдності теоретичного та історичного підходів до змісту культурних явищ, розуміння культури як сфери автономного існування особистості в якості духовної одиниці, за плечима якої стоять традиції та мислячі генерації, що 5 створили спадкоємність, до якої залучається людина та перед якою вона відчуває особисту та професійну відповідальність. Використовується й герменевтичний підхід; його спрямованість полягає в з'ясуванні того, як історичний суб'єкт виражає себе засобами культури і як культура детермінує того або іншого історичного суб'єкта. Компаративний підхід (при порівнянні української та інших європейських культур), елементи діалогічного підходу (при інтерпретації вітчизняної культури як діалогу культур), структурно-функціонального, феноменологічного та формаційного підходів є також важливими у вивченні дисципліни. «Історія української культури» сприяє пробудженню відчуття відповідальності за самовдосконалення, формуванню вміння орієнтуватися у світі людських відносин і художнього життя, здатності адаптуватися до суперечливих умов сучасного суспільства з його «залишковим принципом» ставлення до культури, протиріччям між накопиченим духовним багатством та його реалізацією. Знання вітчизняної культури допоможе використовувати особистий інтелектуальний потенціал для поширення універсально визнаних цінностей – гуманізму, свободи, справедливості, прогресу. «Історія української культури» сприяє оволодінню головними здобутками та досягненнями вітчизняної культури. Акцент при цьому робиться не тільки на історичному та філософському матеріалі, а й на проблемах художньої культури, ядром якої виступає мистецтво. Кожна епоха, приносячи з собою зміну світоглядних орієнтирів та способів життєдіяльності зазнає певну внутрішню потребу в мистецтві, відкриваючи шляхи новому художньому мисленню і сприйманню творів. В цьому процесі бере участь усе суспільство, кожна його особа зокрема, але у відповідності до загальної суспільно сформованої тенденції. Мистецтво виконує передусім важливу функцію самосвідомості культури, тому що здатно бути її «дзеркалом». З іншого боку, контакти різних культур породжують специфічну потребу в мистецтві як незамінному інструменті

міжкультурної комунікації. Мистецтво є «кодом» культури в процесі її взаємодії з іншими культурами, оскільки образно-синтетична природа художнього відображення дозволяє йому розглядати буття культури цілісно, у взаємозв'язку всіх її систем. Воно здатне репрезентувати культуру, до якої належить, і «відкривати» її представникам інших культур. Жодна інша сфера діяльності, матеріальна або духовна, не може забезпечити такого прямого доступу в саму серцевину культури народу, як мистецтво у всій повноті своїх проявів. Представлена видатними митцями і творами українська художня культура – одна з найяскравіших складових нашого духовного багатства; вона має єдиний історичний стрижень та механізм самовідновлення, незважаючи на нерівномірність розвитку своїх національноспецифічних стилів, видів та жанрів.

2. Заплановані результати навчання

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія української культури» є формування у здобувачів освіти системи знань про закономірності культурного процесу в Україні, культури як специфічного та унікального феномена людства, розгляд української культури в історичному розвитку, в єдності та суперечності різноманітних процесів і тенденцій; оволодіння основними термінами та поняттями культури на рівні відтворення тлумачення та використання як у повсякденному житті, так і у професійній діяльності; вміння застосовувати знання із історії української культури для визначення лінії особистої поведінки в умовах розмаїття культур та самоідентифікації як громадянина Української держави.

Основними завданнями навчальної дисципліни є: ознайомити здобувачів освіти з основами сучасних підходів до історії української культури; розкрити особливості історичного розвитку української культури; виявити зв'язок культури з соціальними, цивілізаційними, побутовими, мистецькими явищами і процесами; навчити здобувачів освіти визначати основні мистецькі стилі та світоглядні домінанти, вільно оперувати широким фактологічним матеріалом.

Знання:

- про основні терміни і поняття історії української культури на рівні відтворення, тлумачення для розширення інтелектуального рівня;

- про закономірності культурного процесу, культури як специфічного та унікального феномену людства;
- про основні етапи розвитку світової культури; - основні етапи розвитку української культури;
- про тенденції розвитку і взаємозв'язків світової та української культури на сучасному етапі;

Розуміння:

- історичний процес у його різноманітності і суперечливості, взаємозв'язку та взаємозалежності;
- соціально-економічний, політичний та культурний розвиток українських земель від найдавніших часів до сучасності, проблеми періодизації історії;
- системний зв'язок всіх складових культури – мистецтва, літератури, релігії, етнографії, матеріальної культури, наукового знання, усіх духовних цінностей культури України;

Застосування знань (вміння):

- пояснювати значення історичних процесів в процесі гармонійного розвитку особистості та суспільства;
- робити висновки про категорії та основні поняття історії;
- пояснювати принципи та методи аналізу історії;
- усвідомлювати суть поняття «історія людства», його особливості розвитку на різних історичних етапах, проаналізувати сучасне трактування цього терміну інтерпретувати особливості національної культури українського народу, його духовні цінності та пріоритети;
- аналізувати культурний розвиток України в різні історичні епохи;
- аналізувати тенденції розвитку національної культури в контексті світового культурного процесу; – робити висновки про відродження та перспективи розвитку української культури в умовах державної незалежності;
- визначати основні форми і напрями розвитку національної культури, види, стилі і жанри мистецтв.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Історія української культури як складова частина історії України	12	2	2	8				
Тема 2. Історичні умови виникнення та формування української культури. Дохристиянські вірування (1,5 тис. рр. до н. е. – IX ст.)	14	2	2	10				
Тема 3. Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства (X–XIII ст.)	10	2	2	6				
Тема 4. Ренесанс та українське бароко як явище в українській культурі (XIV–XVIII ст.)	14	2	4	8				
Тема 5. України кінця XVIII – початку XX ст.	14	2	2	10				
Тема 6. Давні слов'яни та їх культура	12	2	2	8				
Тема 7. Провідні тенденції розвитку української	14	2	2	10				

культури в умовах незалежності								
Усього годин	90	14	16	64				
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ДИФ. ІСПИТ								

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Тема 1. Історія української культури як складова частина

Предмет і завдання дисципліни «Історія культури України». Становлення історії культури України як науки. Українська національна культура як цілісна система. Періодизація культури України. Джерела та методи дослідження історії культури України. Характерні особливості культури України. Основні положення наукової методології: історичний підхід, науковооб'єктивна оцінка, нерівномірність розвитку, єдність пояснення і розуміння. Термін „культура”, його інтерпретація філософами античних Греції та Риму, епохи Відродження, Просвітництва, і Нового часу. Наукові теорії про розвиток культури. Значення культури у формуванні та розвитку способу життя людини. Людина як її суб'єкт. Культура і цивілізація: основні відмінності. Структура культури. Її форми та елементи. Культурний рівень. Періодизація всесвітнього культурного процесу. Світова і національна культура: умови їх співіснування. Українська національна культура, історія та етапи її розвитку. Пробудження національної свідомості українського народу на сучасному етапі. Функції культури та їх характеристики.

Тема 2. Історичні умови виникнення та формування української культури. Дохристиянські вірування (1,5 тис. рр. до н. е. – IX ст.)

Періодизація історико-культурного процесу в Україні . Культурогенез українського народу. Витоки української культури. Історичні передумови виникнення української культури, її наукова періодизація. Найдавніша людина на території України. Поява homo sapiens. Матеріальна культура доби палеоліту та мезоліту. Первісне мистецтво: печерні настінні розписи, кістяна скульптура, найдавніші прикраси (Крим- Сюрень, Буран-Кая, Мізин, Закарпаття – Королеве, Волинь – Липа, Куличівка, Київта ін.) Міфологічне світосприйняття, ритуальність, магізм як характерні риси первісної культури. Кам'яна могила, як визначна пам'ятка первісної культури в Україні. Зародження релігійних вірувань. Форми первісної релігії: анімізм, магія, фетишизм, тотемізм. Обряд ініціації, його роль у житті первісної

людини. «Неолітична революція» та найважливіші досягнення ранньої землеробської культури. Перехід до відновлювальних форм господарства. Здобутки матеріальної культури доби неоліту. Енеоліт на території, яку нині займає Україна. Трипільська та середньостогівська культури. Історії відкриття. Ареали розселення. Родоплемінна організація та суспільні відносини періоду пізньопервісної общини. Поховальні звичаї. Релігія та мистецтво. Проблеми спадкоємності. Індоевропейці в історії культури наших предків.

Тема 3. Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства (X–XIII ст.)

Своєрідність світоглядної парадигми доби Київської Русі: протиборство й конгруентність світоглядних засад язичництва та християнства. Становлення давньослов'янської цивілізації. Київська Русь як соціокультурна система. Християнізація та хрещення Русі; православно-язичницький синкретизм і формування нового культурного типу. Значення запровадження християнства для еволюції культури. Освіта, писемність літописання, перекладна, оригінальна та житійна література; усна народна творчість. Архітектура, образотворче мистецтво, музика, театралізоване дійство. Право і законодавство Київської Русі «Руська правда». Становлення філософської думки – Климент Смолятич, Кирило Туровський, Данило Заточник, Іларіон. Специфіка засвоєння візантійської спадщини – запозичення і творче переосмислення візантійських традицій і канонів. Формування регіональних стилістичних особливостей, руйнація культурної єдності в перед монгольську добу. Культура Галицько-Волинських земель як поєднання киево-руської традиції та європейських новацій: літописання, живопис, архітектура. Політична культура: коронування Данила Галицького та запровадження магдебурзького права. Заснування Галицької митрополії і захист релігійних почуттів православних в умовах наростання католицької експансії.

Тема 4. Ренесанс та українське бароко як явище в українській культурі (XIV–XVIII ст.)

Відродження, або Ренесанс (Renaissance) – це перехідна епоха в культурі Європи XIV-XVI ст., яка поєднала старе й нове, традиційне і новаторське, давши своєрідний, якісно новий сплав духовних цінностей. «Вечернею зорею Середньовіччя і водночас ранковою зорею Нового часу» називає цю культуру історик Л. Баткін. Він вдало використовує поняття «діалогічності», що означає «зустріч» двох пластів культурної спадщини – античного й середньовічнохристиянського. Сама ж культура Відродження є третім її типом, що реалізує даний діалог. Відродження сформувало особливу антропоцентричну картину світу, в центрі якої обожнена людина як найвище творіння природи, що панує в ній; як господар історії, вільно діючий в світі ідей, відносин, культур. Поширення гуманістичних ідей у духовній культурі

України доби Ренесансу. Розвиток освіти та наукових знань в Україні: книгодрукування та культурно-просвітницька діяльність братських шкіл. Діяльність КиєвоМогилянської академії. Архітектура і образотворче мистецтво доби Ренесансу. «Золотий вік» львівського архітектурного Ренесансу. Музична культура і театральне мистецтво епохи Ренесансу та українського бароко. Феномен козацького бароко в.

Тема 5. України кінця XVIII – початку XX ст.

Розвиток освіти на території України від Просвітництва до кінця XIX ст. Розвиток науки на території України протягом XIX ст. Архітектура і містобудівна культура XIX ст. Розвиток образотворчого мистецтва на території України у XIX ст. Графіка та скульптура на території України протягом XIX ст. Українська театральна та музична культура XIX ст. Українська літературна творчість протягом XIX ст

Тема 6. Особливості української культури XX ст.

Українська культура на зламі епох (кінець XIX ст. – початок XX ст.) Відродження української культури в період національно-демократичної революції (1917–1918 рр.). Основні етапи розвитку культури України у 20-ті рр. XX ст. Українська культура у 30-ті рр. XX ст. На початку XX ст., в умовах наростання загального революційного піднесення в Наддніпрянській Україні посилюється також національно-культурний рух. Значною українською національнокультурною подією стало відкриття пам'ятника класикові нової української літератури І.Котляревському в Полтаві влітку 1903 р. Відкриття пам'ятника обернулося широкою всеукраїнською національною маніфестацією, оскільки до Полтави з'їхалося багато гостей з усіх регіонів України, різних місць Росії, а також прибули делегати з Галичини та Буковини. Нові можливості для боротьби українців за свої національнокультурні права з'явилися. Оголошення у жовтні маніфесту, в якому царський уряд обіцяв запровадити політичні свободи, в тому числі і свободу слова.

Тема 7. Провідні тенденції розвитку української культури в умовах незалежності.

Культура в часи перебудови та становлення незалежності України. Культуротворчі процеси в Україні в умовах незалежності. Провідні тенденції розвитку сучасної української культури. Головною метою державної політики щодо освітньої галузі визначено створення умов для розвитку особистості й творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати й навчатися протягом життя, оберігати і примножувати цінності національної культури, розвивати й зміцнювати суверенну демократичну державу як невід'ємну складову європейської та світової спільності. Національна доктрина розвитку

освіти України у ХХІ столітті визначила основні соціально-економічні та правові засади демократичного функціонування й сталого розвитку та реорганізації в цілому системи вищої освіти, спрямованої на оптимізацію мережі вищих навчальних закладів, розширення доступу громадян до здобуття якісної вищої освіти, підтримку інтеграційних процесів з іншими ланками освіти, реалізацію заходів щодо соціального захисту працівників навчально-виховного процесу.

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Історія української культури як складова частина.

1. Предмет і завдання дисципліни «Історія культури України». Становлення історії культури України як науки.
2. Українська національна культура як цілісна система. Періодизація культури України
3. Джерела та методи дослідження історії культури України.
4. Характерні особливості культури України.

Література:

1. *Історія української культури* За ред. О. Павлова. К. : Центр учбової літератури, 2012. 368 с.
 2. *Історія української культури у 5-ти т. Т. 4. Кн. 1. Українська культура ХІХ ст.* А. Ф. Артюх, В. Г. Балушок, Г. Б. Бондаренко. К. : Наукова думка, 2008. 1008 с.
 3. *Культурологія : Навч. посібник* за ред. Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, А. Ю. Кондратюк. К. : Центр навчальної літератури, 2007. 392 с.
 4. *Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу.* Київ : 1Центр учбової літератури, 2019. 141 с.
 5. <http://izbonuk.org.ua/> – бібліотека текстів з історії української культури, першоджерела з історії української літератури та мови, історії України.
- 09.08.2022

Тема 2. Історичні умови виникнення та формування української культури. Дохристиянські вірування (1,5 тис. рр. до н. е. – ІХ ст.)

1. Періодизація історико-культурного процесу в Україні.

2. Культурогенез українського народу. Витоки української культури.
3. Матеріальна та духовна культура стародавнього населення України (палеоліт, мезоліт, неоліт, енеоліт). Феномен Трипільської культури.
4. Культура мідно-бронзової та залізної доби (кімерійці, скіфи, сармати, антична епоха Причорномор'я).
5. Релігійні вірування та міфологія давніх слов'ян.

Література:

1. *Культурологія : Навч. посібник за ред. Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, А. Ю. Кондратюк. К. : Центр навчальної літератури, 2007. 392 с.*
2. *Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Київ : 1Центр учбової літератури, 2019. 141 с.*
3. *Поліщук Р. М. Кілька думок про ідентичність: монографія. Львів : ЛДУФК, 2018. 240 с.*
4. *Сова А. Іван Боберський – основоположник української тіловиховної і спортової традиції Андрій Сова, Ярослав Тимчак; за наук. ред. Євгена Приступи. Львів : ЛДУФК ; Апріорі, 2018. 232 с.*
5. *<http://poetry.uazone.net/> – бібліотека української поезії 07.06.2022.*

Тема 3. Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства (X–XIII ст.)

1. Вплив християнства на духовну культуру Київської Русі. Феномен двовір'я
2. Матеріальна та духовна культура Київської Русі (книжна культура, архітектура та образотворче мистецтво тощо).
3. Філософська та соціально-політична думка Київської Русі: загальна характеристика.
4. Особливості та характеристика культури Галицько-Волинської Русі.

Література:

1. *Висоцький О. Ю. Історія української культури : Навч. посібник О.Ю.Висоцький. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2009. 130 с.*

2. *Культурологія : Навч. посібник за ред. Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, А. Ю. Кондратюк. К. : Центр навчальної літератури, 2007. 392 с.*
3. *Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Київ : 1Центр учбової літератури, 2019. 141 с.*
4. *Поліщук Р. М. Кілька думок про ідентичність: монографія. Львів : ЛДУФК, 2018. 240 с.*
5. <http://mari.kiev.ua/> – Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України 14.05.2022

Тема 4. Ренесанс та українське бароко як явище в українській культурі (XIV–XVIII ст.)

1. Поширення гуманістичних ідей у духовній культурі України доби Ренесансу.
2. Розвиток освіти та наукових знань в Україні: книгодрукування та культурно-просвітницька діяльність братських шкіл. Діяльність КиєвоМогилянської академії.
3. Архітектура і образотворче мистецтво доби Ренесансу. «Золотий вік» львівського архітектурного Ренесансу.
4. Музична культура і театральне мистецтво епохи Ренесансу та українського бароко.
5. Феномен козацького бароко .

Література:

1. *Історія української культури За ред. О. Павлова. К. : Центр учбової літератури, 2012. 368 с.*
2. *Історія української культури у 5-ти т. Т. 4. Кн. 1. Українська культура XIX ст. А. Ф. Артюх, В. Г. Балушок, Г. Б. Бондаренко. К. : Наукова думка, 2008. 1008 с.*
3. *Культурологія : Навч. посібник за ред. Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, А. Ю. Кондратюк. К. : Центр навчальної літератури, 2007. 392 с.*
4. *Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Київ : 1Центр учбової літератури, 2019. 141 с.*
5. <http://izbonuk.org.ua/> – бібліотека текстів з історії української культури, першоджерела з історії української літератури та мови, історії України. 09.08.2022

Тема 5. України кінця XVIII – початку XX ст.

1. Розвиток освіти на території України від Просвітництва до кінця XIX ст.
2. Розвиток науки на території України протягом XIX ст.
3. Архітектура і містобудівна культура XIX ст.
4. Розвиток образотворчого мистецтва на території України у XIX ст.
5. Графіка та скульптура на території України протягом XIX ст.
6. Українська театральна та музична культура XIX ст.
7. Українська літературна творчість протягом XIX ст.

Література:

1. *Історія української культури у 5-ти т. Т. 4. Кн. 1. Українська культура XIX ст.* А. Ф. Артюх, В. Г. Балушок, Г. Б. Бондаренко. К. : Наукова думка, 2008. 1008 с.
2. *Культурологія : Навч. посібник за ред. Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, А. Ю. Кондратюк.* К. : Центр навчальної літератури, 2007. 392 с.
3. *Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу.* Київ : 1Центр учбової літератури, 2019. 141 с.
4. *Поліщук Р. М. Кілька думок про ідентичність: монографія.* Львів : ЛДУФК, 2018. 240 с.
5. <http://mari.kiev.ua/> – Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України 14.05.2022

Тема 6. Особливості української культури XX ст.

1. Українська культура на зламі епох (кінець XIX ст. – початок XX ст.)
2. Відродження української культури в період національно-демократичної революції (1917–1918 рр.).
3. Основні етапи розвитку культури України у 20-ті рр. XX ст.
4. Українська культура у 30-ті рр. XX ст.

Література:

1. Сова А. Іван Боберський: суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність: монографія; Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України; Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського; Центр незалежних історичних студій. Львів : 2019. 512 с.
2. Станіславська К. Мистецькі форми сучасної видовищної культури. Київ : Стилос, 2020. 272 с
3. Шейко В. М. Історія української культури : Навч. посібник В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська. К. : Кондор, 2006. 264 с.
4. <http://elib.nplu.org/> – бібліотека «Культура України» 25.08.2022

Тема 7.Провідні тенденції розвитку української культури в умовах незалежності

1. Культура в часи перебудови та становлення незалежності України.
2. Культуротворчі процеси в Україні в умовах незалежності.
3. Провідні тенденції розвитку сучасної української культури

Література:

1. Історія української культури у 5-ти т. Т. 4. Кн. 1. Українська культура XIX ст. А. Ф. Артюх, В. Г. Балушок, Г. Б. Бондаренко. К. : Наукова думка, 2008. 1008 с.
2. Культурологія : Навч. посібник за ред. Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, А. Ю. Кондратюк. К. : Центр навчальної літератури, 2007. 392 с.
3. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Київ : 1Центр учбової літератури, 2019. 141 с.
4. Поліщук Р. М. Кілька думок про ідентичність: монографія. Львів : ЛДУФК, 2018. 240 с.
5. <http://mari.kiev.ua/> – Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України 14.05.2022

6.ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Історія української культури як складова частина

Творче завдання:

Написати есе:

- Засвоїти поняття «етнічна культура» та «національна культура».
- Дослідити місце культури України в контексті світових культур. Особливості етногенезу українського народу .
- Проаналізувати роль природного чинника у формуванні менталітету автохтонного населення .

Тема 2. Історичні умови виникнення та формування української культури. Дохристиянські вірування (1,5 тис. рр. до н. е. – IX ст.)

Творче завдання:

Написати есе:

- Дослідити національна культура та її специфічні риси
- Пояснити етапи етногенезу та націєтворення українці.
- Дослідити фольклор та народна культура.

Тема 3. Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства (X–XIII ст.)

Творче завдання:

Написати есе:

- Дослідити східнослов'янське літописання .
- Проаналізувати витоки та етапи становлення української мови.

Тема 4. Ренесанс та українське бароко як явище в українській культурі (XIV–XVIII ст.)

Творче завдання:

Написати есе:

- Дослідити ліквідацію Київського удільного князівства за Яном Длугошем .

- Дослідити: Українці в європейських університетах (XV – XVIII ст.).

Тема 5. України кінця XVIII – початку XX ст.

Творче завдання:

Написати есе:

- Дослідити Український романтизм як чинник національного відродження .
- Підготувати доповідь :Формування української національної свідомості.

Тема 6. Особливості української культури XX ст.

Творче завдання:

Написати есе:

- Дати аналіз головних тенденцій та періодизації розвитку української культури XX ст.
- Культура і духовне життя в Україні у 17 – 20-х рр. XX ст.

Тема 7.Провідні тенденції розвитку української культури в умовах незалежності .

Творче завдання:

Написати есе:

- Дослідити провідні тенденції розвитку сучасної української культури. Спец
- Визначити особливості досягнення і проблеми розвитку культури суверенної України .

7.ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

- 1.Особливості масової культури сучасної України.
- 2.Елітарна (класична) культура сучасної України.
- 3.Етнос і нація. Особливості української національної культури.
- 4.Концепції розвитку української культури.

5.Етапи формування української діаспори. Культурно-просвітницька робота в діаспорі.

6.Україна – поліетнічна та полікультурна держава.

7.Період великого переселення народів та формування населення території України.

8.Трипільська археологічна культура.

9."Велесова книга".

10.Скіфи.

11.Теорії походження слов'янського етносу.

12.Слов'янські просвітителі Кирило і Мефодій.

13.Виникнення й поширення писемності у давніх русичів: різні точки зору на проблему.

14.Східнослов'янське літописання.

15.Етимологія термінів «Русь», «Мала Русь», «Біла Русь», «Червона Русь», «Чорна Русь», «Зелена Русь», «Україна», «Малоросія».

16.Витоки та етапи становлення української мови. Перші словники та граматики української мови.

17.Перешкоди на шляху вільного розвитку української мови впродовж XVIII – XX ст.

18.Загадки бібліотеки Ярослава Мудрого.

19.Мозаїки та фрески київських храмів.

20.Вплив візантійського стилю мистецтва на культуру східних слов'ян.

21.Місце усної народної творчості в культурі України.

22.Києво-Печерський патерик – унікальна пам'ятка писемної літератури.

23.«Біблія» та її місце в історії української літератури.

24."Пересопницьке Євангеліє" – видатна пам'ятка українського письменства.

25.Традиції збирання книжок в Україні, перші книгозбірні.

26.Швайпольд Фіоль, Франциск Скорина, Іван Федоров – перші східнослов'янські друкарі.

27.Видавнича діяльність перших університетів України (Львів, Харків, Київ).

28.Найбільші сучасні бібліотеки України.

29.Козацько-народний архетип культури.

30.Освіта і освіченість в середньовічній Україні.

31.Освітня діяльність різних християнських конфесій в Україні XV – XVIII ст.

32.Місто Острог як найбільший науково-освітній осередок середньовічної України.

33.Українці в європейських університетах (XV – XVIII ст.).

34.Києво-Могилянська академія: історія та сучасність.

35.Особливості розвитку освіти в Україні протягом XIX ст.

36.Розвиток вищої освіти в сучасній Україні.

37.Розвиток вітчизняної науки: філософія (етапи становлення, видатні діячі).

38.Розвиток вітчизняної історії та етнографії (етапи становлення, відомі науковці).

39.Розвиток природничих наук в Україні.

40.Становлення і розвиток військових навчальних закладів Києва.

41.Внесок родини Патонів у розвиток вітчизняної науки і техніки.

42.Внесок родини Кричевських у розвиток українського мистецтва.

43.Мозаїки та фрески давньоруських храмів.

44.Український живопис XVI – XVIII ст.

45.Історія українського іконопису.

46.Видатні українські художники XIX ст. (або XX ст.). Персоналії за вибором студента.

47.Народне декоративно-ужиткове мистецтво.

48.Видатні майстри народного мистецтва України (за власним вибором студента про 3 – 4 діячів).

49.Українська вишивка, гравюра, скульптура, писанкарство. Один з напрямів за власним вибором студента.

50.Зачинателі українського модернізму в мистецтві.

51.Давні архітектурні пам'ятки українських міст (про комплекси видатних споруд будь-якого міста України).

52.Втрачені пам'ятки архітектури і мистецтва України. 53.Регіональні особливості української дерев'яної архітектури.

54.Класицизм в архітектурі та мистецтві України.

55.Вони залишили нам шедеври архітектури. За вибором студента про трьох майстрів: І.Григорович-Барський, С.Ковнір, В.Ніколаєв, В.Городецький, П.Альошин, Й.Шедель, Б.Растреллі, В. і О.Беретті та інші.

56.Українська духовна музика.

57.Українська народна музика та народні музичні інструменти.

58.Творчі портрети українських композиторів (за вибором студента про трьох діячів: М.Березовський, Д.Бортнянський, А.Ведель, С.Воробкевич, М.Вербицький, М.Лисенко, О.Кошиць, Л.Ревуцький).

59.Сучасна українська музика.

60.Видатні українські співаки. Про трьох виконавців за власним вибором студента.

61.Український аматорський театр і його значення для формування професійного театру.

62.Корифеї українського театру.

63.Видатні українські актори ХХ ст. (Б.Брондуков, М.Заньковецька, І.Миколайчук, А.Роговцева, О.Сердюк, К.Степанков, Б.Ступка, Н.Ужвій, Г.Юра, М.Яковченко та інші).

64.Початки українського кіномистецтва.

65.Провідні творчі колективи України (театри, хорові капели, ансамблі танцю, аматорські колективи). За власним вибором студента про 2 - 4 колективи .

66.Світ українського бароко.

67.Період романтизму в літературі та мистецтві України.

68.Період реалізму в літературі та мистецтві України.

8. Питання до заліку

1. Дайте визначення поняття «культура», характеризуйте її сутність, структуру і функції.
2. Охарактеризуйте процес формування людської цивілізації на території України в давній та античний часи.
3. Проаналізуйте причини виникнення державності у східних слов'ян.
4. Охарактеризуйте процес прийняття християнства на Русі та його значення для культурного розвитку України-Русі.
5. Розкрийте причини і наслідки політичної роздробленості Київської Русі в другій половині XI - першій половині XII ст., що привели до занепаду держави.
6. Висвітліть боротьбу населення українських земель проти татаромонгольських завойовників.
7. Охарактеризуйте культуру Київської Русі.
8. Поясніть, як і коли виникло Кримське ханство та якими були наслідки його сусідства для долі українського народу.
9. З'ясуйте обставини утворення Галицько-Волинського князівства. Дайте оцінку діяльності галицько-волинського князя Романа Мстиславовича.
10. Охарактеризуйте основні напрямки державної діяльності Данила Романовича.
11. Охарактеризуйте політику Великого князівства Литовського щодо українських земель в XIV ст.
12. З'ясуйте основні умови Люблінської унії та її наслідки для України.
13. Визначте причини, мету, суть і наслідки Берестейської церковної унії.
14. Проаналізуйте діяльність братських шкіл в Україні в кінці XVI - XVII ст., просвітницьку діяльність митрополита П.Могили та першодрукарство Івана Федорова.
15. Розкрийте суть боротьби запорізьких козаків проти турків і татар в середині XVI - першій чверті XVII ст.
16. Розкрийте хід боротьби українсько-московських військ проти шляхетської Польщі в 1654-1656 рр. та суть Віленської угоди.
17. З'ясуйте обставини поділу України на Правобережну й Лівобережну в період «Руїни». «Чорна рада» в Ніжині 1663 р., Андрусівська угода і «Вічний мир».
18. Визначте основні напрямки та цілі внутрішньої і зовнішньої політики П.Дорошенка.
19. З'ясуйте роль Острозької та Києво-Могилянської Академій в культурноосвітньому житті України
20. Дайте оцінку діяльності гетьмана в еміграції П.Орлика та його Конституції.
21. Проаналізуйте політику російського уряду щодо обмеження автономії України у першій половині XVIII ст. Дайте оцінку гетьмануванню Р.Скоропадського, П.Полуботка, Д.Апостола.

22. Розкрийте причини і суть відновлення гетьманства в середині XVIII ст. Дайте оцінку державницькій та культурно-просвітницькій діяльності гетьмана Кирила Розумовського.

23. Розкрийте причини та наслідки остаточної ліквідації автономного устрою України в другій половині XVIII ст. (ліквідація інституту гетьманства, полково-сотенного устрою, козацьких збройних сил, зруйнування Запорозької Січі, відновлення Малоросійської колегії).

24. Охарактеризуйте основні напрямки діяльності таємних товариств у Наддніпрянській Україні в першій чверті XIX ст. Проаналізуйте особливості руху декабристів в Україні.

25. Дайте оцінку діяльності Кирило-Мефодіївського товариства, його програмних документів в культурно-освітньому русі України.

26. Проаналізуйте основні етапи та напрямки діяльності громадського руху другої половини XIX ст.

27. Визначте особливості розвитку української культури у другій половині XIX ст., внесок Т.Шевченка. Впливи Валуєвського циркуляру та Емського указу.

28. Дайте характеристику здобутків національного відродження 20-30-х ст. в Галичині. «Руська трійця».

29. Проаналізуйте революційні події 1848-1849 рр. на західноукраїнських землях. Головна Руська Рада.

30. Висвітліть основні течії в суспільно-політичному русі на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. (москвофіли, народовці) та діяльність Наукового Товариства Т. Шевченка, «Просвіти» і «Руської бесіди».

31. Охарактеризуйте соціально-економічний розвиток українських земель на рубежі XIX - XX ст. і шляхи вирішення земельного питання.

32. Проаналізуйте становище України в період Першої російської революції 1905-1907 рр. та перший парламентський досвід для українців.

33. Проаналізуйте діяльність Директорії, особливості відродження та занепаду УНР.

34. З'ясуйте обставини становлення та причини поразки ЗУНР, значення злуки УНР та ЗУНР.

35. Охарактеризуйте становище західноукраїнських земель в 20-30-х роках XX ст.

36. Розкрийте перебіг перших боїв і причини невдач Червоної армії в 1941 р.

37. Висвітліть боротьбу ОУН-УПА проти німецьких окупантів під час Другої світової війни.

38. Охарактеризуйте німецько-фашистський окупаційний режим в Україні.

39. З'ясуйте особливості післявоєнної відбудови в Україні в 1946-1953 рр.

40. З'ясуйте причини та наслідки голоду 1946-1947 рр. в Україні.

41. Вкажіть основні причини зростання кризових явищ у соціально-економічному і політичному житті України в середині 60-80-х років ХХ ст.
42. Охарактеризуйте українську культуру в 60-80-х роках ХХ ст. Шестидесятництво і дисидентський рух в Україні.
43. Охарактеризуйте суспільно-політичне і національно-культурне життя України у 1985 - серпні 1991 рр. в період «перебудови».
44. З'ясуйте, в чому полягали проблеми соціально-економічного розвитку України 1991-2018 рр. та якими шляхами їх розв'язували.
45. Вкажіть основні напрямки зовнішньої політики України у 1991-2018 рр.
46. Проаналізуйте національно-культурний розвиток України з 1991 р.
47. Дайте оцінку Помаранчевій революції 2004 р.
48. Розкрийте причини, хід та наслідки Революції гідності 2013-2014 рр.

9.ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з науковою літературою, знання матеріалу, продемонстрованого у виконаних (як правило) індивідуальних завданнях; обґрунтованість висновків, а також самостійність та повнота вирішення практичних завдань та аналізу матеріалів; активність та систематичність роботи на заняттях; результати виконання домашніх завдань, тестів, експрес-опитувань тощо.

Форми проведення поточного контролю: усне опитування студентів, вирішення практичних завдань, тестові завдання (для зацікавленості у навчанні, розвитку здібностей студента може бути передбачено виконання інших, індивідуальних для кожного студента завдань).

Проміжний контроль проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоєності студентами відповідного об'єму опрацьованого та вивченого матеріалу та подальшої оцінки рівня отриманих знань. Форми проведення проміжного контролю: контрольна робота, колоквиумекспрес-контроль на лекціях, тестове опитування, співбесіда (усне спілкування).

Підсумковий контроль у формі заліку.

10. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 1 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

11. Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

2. Історія української культури За ред. О. Павлова. К. : Центр учбової літератури, 2012. 368 с.
3. Історія української культури у 5-ти т. Т. 4. Кн. 1. Українська культура ХІХ ст. А. Ф. Артюх, В. Г. Балущок, Г. Б. Бондаренко. К. : Наукова думка, 2008. 1008 с.
4. Культурологія : Навч. посібник за ред. Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, А. Ю. Кондратюк. К. : Центр навчальної літератури, 2007. 392 с.
5. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Київ : 1Центр учбової літератури, 2019. 141 с.
6. Поліщук Р. М. Кілька думок про ідентичність: монографія. Львів : ЛДУФК, 2018. 240 с.
7. Сова А. Іван Боберський – основоположник української тіловиховної і спортової традиції Андрій Сова, Ярослав Тимчак; за наук. ред. Євгена Приступи. Львів : ЛДУФК ; Апріорі, 2018. 232 с.
8. Сова А. Іван Боберський: суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність: монографія; Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України; Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського; Центр незалежних історичних студій. Львів : 2019. 512 с.
9. Станіславська К. Мистецькі форми сучасної видовищної культури. Київ : Стилос, 2020. 272 с
10. Шейко В. М. Історія української культури : Навч. посібник В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська. К. : Кондор, 2006. 264 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. <http://izbonyk.org.ua/> – бібліотека текстів з історії української культури, першоджерела з історії української літератури та мови, історії України. 09.08.2022.
2. <http://poetry.uazone.net/> – бібліотека української поезії 07.06.2022.
3. <http://elib.nplu.org/> – бібліотека «Культура України» 25.08.2022
4. <http://mari.kiev.ua/> – Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України 14.05.2022

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	2
2. Заплановані результати навчання	3
3. Структура навчальної дисципліни	5
4. Програма навчальної дисципліни	6
5. Теми практичних занять	9
6. Завдання для самостійної роботи	14
7. Теми рефератів	16
8. Питання до заліку.....	19
9. Форми підсумкового контролю успішності здобувачів.....	21
10. Критерії оцінювання	22
11. Шкала за ECTS.....	23
12. Рекомендована література.....	24

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Ю.В. Маслова

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
(для студентів всіх спеціальностей)

Українською мовою

